

Kunskap för välfärdsamhällets överlevnad

Det välfärdssamhälle som vi lever i och som de flesta av oss tar för givet är egentligen en ganska ung företeelse. Före 1700-talet fanns överhuvudtaget inget samhället. Först i mitten av 1700-talet lanserades för första gången samhällsbegreppet som ett utslag av upplysningstidens ideal men det var inte förrän i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet som samhällsbegreppet började att få igenkännliga attribut som rösträtt och en begynnande socialpolitik. Genom visionen om "Folkhemmet" skapades slutligen det fundament på vilket välfärdsamhället har byggts. Välfärd handlar i första hand om att hantera ett antal återkommande problem som finns hos de unga, de äldre, de sjuka och de handikappade. I vårt svenska, av den socialdemokratiska ideologin hårt präglade samhälle, har statmakten gjort anspråk på att ta ett monopolistiskt ansvar för dessa problem. Därför har vi i Sverige satt likhetstecken mellan välfärdssamhället och välfärdsstaten.

En klasisk och ofta använd definition av välfärdsstaten (Briggs 1961) lyder: "En välfärdsstat är en stat i vilken organiserad makt används medvetet i syfte att modifiera marknadskrafternas spel i åtminstone tre riktningar – för det första genom att garantera individer och familjer en minimiinkomst oberoende av marknadsvärdet på deras resurser, för det andra genom att göra det möjligt för individer och familjer att minska osäkerheten i försörjningen när det gäller vissa sociala hot (t.ex. sjukdom, ålderdom och arbetslöshet), som annars leder till kriser för individen eller familjer, och för det tredje genom att garantera att alla medborgare oberoende av status och klass erbjuds bästa tillgängliga standard när det gäller en överenskommen grupp av sociala tjänster".

Utifrån dessa grundvärderingar har vi i Sverige utvecklat barnomsorg, äldreomsorg, sjukvård, sjukersätningar, pensioner, arbetslöshetsstöd, handikappomsorg mm. Vi har alla vant oss vid att detta är fria nyttigheter som i en aldrig sinande takt skall förse oss med en självklar grundtrygghet. Det senaste decenniet har vi dock tvingats acceptera att de tidigare självklara rättigheterna inte längre är så självklara. Kommuner och landsting tvingas varje år att påbörja nya sparbetning för att klara den svåra balansen mellan behov och tillgängliga ekonomiska resurser. Staten, och numera även företagen, arbetar stundtals i förtvivlan för att vända de galopperande sjukskrivningstalen och förtidspensioneringarna till en nivå som Sverige långsiktigt har råd med. Vad som är bästa tillgängliga standard blir en definitionsfråga som befinner sig i ett minfält av ideologier flankerade av å ena sidan en rigid uttolkning av socialdemokratiens oförändringsvilja och å andra sidan en borligt ledd förändringsiver.

Ingen svensk kan ha undgått att märka den högljudda diskussion som nu har pågått i ett tiotal år om behovet av förnyelse av den offentliga sektorn i allmänhet och välfärdssamhället i synnerhet. Då diskussionen varit som mest högljudd har den handlat om förslag till privatisering av offentliga tjänster. Med tanke på intensiteten och ljudnivån i denna diskussion är det förvånansvärt hur lite kunskap det finns om hur denna utvecklingen ser ut och kan se ut i både kvantitativa som kvalitativa termer. Hur omfattande är t.ex. de verksamheter som idag drivs i olika alternativa former? Vilka svårigheter finns i transformeringen från offentligt driven till privat driven verksamhet? Vilka affärsmässiga incitament finns eller saknas för att skapa fungerande privata lösningar? Vilka problem måste lösas för att välfärd även framtiden skall vara ett självklart inslag i vårt samhälle oavsett hur utförandet organiseras?

I Sverige finns idag, mig veterligt, inga kraftfulla forsknings- och erfarenhetscentra som arbetar med dessa för oss alla så viktiga frågor. Det närmaste man kan komma detta var ESO (expertgruppen för studier i offentlig ekonomi). Denna expertgrupp som arbetade under finansdepartementet lades dock ner sommaren 2003.

Umeå Universitet är ett lärdomssäte som under sin historia har haft en stark inriktning på att utbilda välfärdstatens arbetskraft. Åtskilliga är de läkare, sjuksköterskor, socionomer, lärare, tandläkare med fler yrkeskategorier som här har fått sina professionella färdigheter grundlagda. Denna grundläggning, detta fundament, har i stor utsträckning har varit armerade av de ideologier som framförallt socialdemokratin värnat om. Det är nu dags att Umeå Universitet ikläder sig en ny roll härvidlag.

Genom att kopplat till Umeå Universitet skapa en tvärvetenskaplig forsknings- och tankesmedja med fokus på det offentliga paradigmskiftet, på transformeringen av de offentliga verksamheterna, skulle universitetet inte bara bli en viktig kunskapskälla för hela Sverige man skulle också hjälpa till att stödja bilden av Umeå som en modern stad som med kunskap, tolerans och oräddhet tar tag i även minerade samhällsfrågor. Inom tankesmedjan skall man arbeta med både deskriptiv och proaktiv verksamhet. Här skall finnas utrymme både för att diskutera affärsutveckling som verksamhetsavveckling. Självklart är detta inte bara en fråga för universitetet att ta tag i , skall verksamheten bli bra måste både näringsliv som offentliga myndigheter engageras. En bra verksamhet kommer inte bara att hjälpa till att skapa kunskap för välfärdsamhällets överlevnad utan kommer också att kunna lägga grunden för nya tillväxtbranscher.